

Wstęp

Przekazujemy czytelnikom książkę, która powstała z potrzeby uhonorowania dokonań profesora Zbigniewa Izdebskiego. Nie chcieliśmy tworzyć księgi jubileuszowej na zwyczajowo celebrowane 65. urodziny, które Profesor obchodził rok temu. Traktujemy go jako niezwykłego człowieka – w nawiązaniu zatem do dnia i miesiąca jego urodzin (6 czerwca) wydajemy tę publikację na 66. urodziny. Inicjatywa takiego uhonorowania Jubilata zrodziła się we wrześniu 2021 roku w Ropkach, wiosce położonej w Beskidzie Niskim, podczas wyjazdu na uroczystości pogrzebowe Mistrza Profesora – profesora Andrzeja Jaczewskiego. Pozycja profesora Zbigniewa Izdebskiego w środowisku naukowym, jego badania i publikacje, a także niezwykła aktywność medialna oraz to, że sam pamięta o potrzebie docenienia i uczczenia ważnych chwil w życiu innych osób, sprawiają, że opublikowanie tej książki w przeddzień ważnej cezury w jego życiu jest dla wielu osób sprawą ważną. Profesor zawsze nas inspiruje i zaskakuje nowymi pomysłami. Może chociaż raz uda się nam go zaskoczyć, przysporzyć mu energii i dodać sił na kolejne lata... nie tylko pracy. Plan opublikowania książki był ambitny. Mieliliśmy zaledwie osiem miesięcy na realizację wszystkich jego etapów – od wystosowania zaproszeń do potencjalnych autorów po oddanie tekstów do wydawnictwa i wydruk gotowego dzieła. Przygotowanie koncepcji tej publikacji było jednak wielkim wyzwaniem przede wszystkim ze względu na nieprzećiętność postaci Jubilata.

Mamy nadzieję, że ta książka pozwoli na ukazanie dotychczasowej, bogatej działalności profesora Zbigniewa Izdebskiego – zarówno aktywności naukowej, jak i poświęconej popularyzowaniu wyników badań, przełamaniu uprzedzeń, burzeniu mitów i stereotypów dotyczących seksualności. Liczymy także na to, że Jubilat przeżyje kilka miłych chwil, będzie miał okazję się przekonać, że wiele osób docenia jego osiągnięcia i niezwykle aktywność zawodową.

W tomie znajdują się teksty zarówno doświadczonych naukowców, jak i tych, którzy są na początku swojej drogi zawodowej, co świadczy o tym, że profesor Izdebski łączy pokolenia, wzbudza szacunek i sympatię w wielu kręgach. Zostały w nim pomieszczone eseje naukowe oraz opracowania analityczne prezentujące wyniki badań, jak również teksty o profilu bardziej teoretycznym, leżące w obszarze zainteresowań Profesora. Zawarto w nim też opracowania wspomnieniowe, refleksyjne i opowieści o mniej lub bardziej znanych obszarach aktywności życia Jubilata. Jako redaktorzy – jego uczniowie i przyjaciele – chcieliśmy zaprezentować tematy, które będą ciekawe i dla czytelnika, i dla samego Profesora. Podjęliśmy w związku z tym rzadko spotykany zabieg redakcyjny – nie wydzieliśmy tekstów wspomnieniowych w odrębnej części. Mamy nadzieję, że forma ta spotka się z aprobatą czytelników. Motywami przewodnimi, jakie towarzyszyły redaktorom, były seksualność człowieka i humanizacja medycyny, czyli obszary, na które profesor Izdebski wywarł i nadal wywiera znaczący wpływ swoimi publikacjami, badaniami, wywiadami prezentowanymi nie tylko w trakcie zajęć ze studentami, lecz także podczas wielogodzinnych rozmów z osobami mniej lub bardziej Jubilatowi bliskimi. Lekcje udzielone przez Profesora są zawsze cenną wskazówką, motywują do własnych poszukiwań, dostarczają wielu pomysłów na badania i publikacje. Wiele inicjatyw zrodziło się właśnie podczas takich rozmów.

*

Profesor dr hab. n. hum. Zbigniew Waldemar Izdebski urodził się 6 czerwca 1956 roku w Żarach. W roku 1980 ukończył studia magisterskie na kierunku pedagogika (specjalność animacja kultury). W tym okresie pracował w Zespole Szkół Samochodowych w Żarach, był nauczycielem przysposobienia do życia w rodzinie (obecnie: WDŻ). Z dużymi sukcesami opiekował się także szkolną orkiestrą dętą. W jednym z wywiadów zwrócił uwagę na rolę tego etapu życia. Obserwując zachowania uczniów podczas wyjazdów

związanych z konkursami muzycznymi, zrozumiał, jak silnym imperatywem dla człowieka jest popęd seksualny. To była jedna z przesłanek podjęcia przez niego badań nad seksualnością człowieka. Pracę doktorską *Zmiany w obyczajowości seksualnej młodzieży a problemy wychowania seksualnego* – opracowaną pod kierunkiem profesora Andrzeja Jaczewskiego – obronił w 1993 roku na Uniwersytecie Warszawskim. W 2001 roku, na tej samej uczelni, uzyskał stopień doktora habilitowanego nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki na podstawie rozprawy: *Wiedza i przekonania o HIV/AIDS w społeczeństwie polskim. Zachowania seksualne*. Tytuł profesora odebrał z rąk Prezydenta RP w 2012 roku. Jubilat zawsze dbał o podnoszenie swoich kwalifikacji niezbędnych do podejmowania działań poradnianych, terapeutycznych, do pomocy ludziom. Otrzymał m.in. certyfikaty seksuologa klinicznego, doradcy w problemach małżeńskich i rodzinnych, poradnictwa w zakresie HIV/AIDS. Uzyskał od Ministra Zdrowia uprawnienia specjalisty zdrowia publicznego. Jest również stałym współpracownikiem WHO i International Planned Parenthood Federation (Międzynarodowej Federacji Planowania Rodziny) w zakresie edukacji seksualnej i profilaktyki HIV/AIDS.

Aktywność Profesora jest od lat związana z dwoma środowiskami akademickimi. Pracuje zarówno na Uniwersytecie Zielonogórskim, który jest jego macierzystą uczelnią, jak i na Uniwersytecie Warszawskim, na którym uzyskał kolejne stopnie naukowe i który aktualnie jest jego najważniejszym miejscem aktywności naukowej. Pracował również w Szkole Wyższej Psychologii Społecznej i Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie. Ta „dwuśrodowiskowość” Profesora sprawia, że – biorąc pod uwagę także jego udział w wielu wyjazdach studyjnych, kongresach, konferencjach – jest osobą spędzającą pół życia w podróży.

W 1984 roku rozpoczął pracę na stanowisku asystenta w Zakładzie Teorii Wychowania WSP w Zielonej Górze. Był inicjatorem powołania oraz kierownikiem Pracowni Poradnictwa Młodzieżowego i Edukacji Seksualnej, następnie Zakładu Poradnictwa i Seksuologii, a już po powołaniu Uniwersytetu Zielonogórskiego – Katedry Zdrowia Publicznego oraz Katedry Seksuologii i Resocjalizacji. W latach 2005–2012 był Dziekanem Wydziału Pedagogiki, Socjologii i Nauk o Zdrowiu oraz inicjatorem i pełnomocnikiem Rektora do utworzenia kierunku lekarskiego na Uniwersytecie Zielonogórskim. Obecnie jest kierownikiem Katedry Humanizacji Medycyny i Seksuologii w Collegium Medicum UZ. W latach 2002–2018 kierował Poradnią Młodzieżową powołaną z jego inicjatywy

na tejsze uczelni. W poradni udało mu się połączyć działalność naukowo-badawczą z działalnością poradnianą.

Od roku 1998 profesor Zbigniew Izdebski jest związany także z Uniwersytetem Warszawskim, najpierw jako kierownik Podyplomowych Studiów Edukacji Seksualnej na Wydziale Pedagogicznym (jest nim do dnia dzisiejszego), następnie jako pracownik Zakładu Biomedycznych Aspektów Rozwoju i Edukacji. Obecnie jest kierownikiem Katedry Biomedycznych Podstaw Rozwoju i Seksuologii. W latach 2002–2005 pełnił funkcję prodziekana do spraw studenckich Wydziału Pedagogicznego, a obecnie jest Przewodniczącym Rady Naukowej Dyscypliny Pedagogika.

Profesor Izdebski na swojej drodze zawodowej był także związany z wieloma stowarzyszeniami i organizacjami pozarządowymi. Był m.in. Przewodniczącym Towarzystwa Rozwoju Rodziny, sekretarzem Naukowym Polskiej Akademii Medycyny, założycielem i Prezesem Stowarzyszenia Walki z Dziecięcą Prostytycją i Pornografią PRO-ECPAT.

Niezwykle trudno przedstawić dorobek profesora Zbigniewa Izdebskiego. Osiągnął to, co nie udaje się zbyt wielu naukowcom. Można uznać, że dzięki jego konsekwentnej postawie pedagogika została wzbogacona o nową subdyscyplinę – pedagogikę seksualną. Jego badania mają na tyle interdyscyplinarny wymiar, że są niezwykle często cytowane przez autorów publikacji reprezentujących zarówno pedagogikę, jak i psychologię, socjologię oraz inne nauki społeczne, a także nauki medyczne.

Aktywność naukowa, popularnonaukowa i społeczna Jubilata jest jego znakiem rozpoznawczym. Co ciekawe, mimo wielu lat bycia badaczem z taką samą ekscytacją i radością przystępuje do kolejnych badań, choć od pierwszego projektu minęło już ponad 35 lat. Wielokrotnie był polskim koordynatorem międzynarodowych projektów badawczych, a w Polsce zainicjował i kierował ponad dwudziestoma. W sumie przebadał ponad 50 000 Polek i Polaków. Przedmiotem jego badań były m.in.: seksualność człowieka w różnych fazach życia, zdrowie seksualne, edukacja seksualna w Polsce, psychospołeczne problemy HIV/AIDS, ryzykowne zachowania seksualne, seksualność użytkowników internetu, seksualność osób wykluczonych i marginalizowanych, przeciwdziałanie komercji seksualnej – handlowi ludźmi oraz prostytucji kobiet i mężczyzn, prostytucji i pornografii z udziałem dzieci, a w ostatnich latach – zdrowie, życie seksualne i relacje w związkach Polaków w dobie pandemii COVID-19 oraz problemy humanizacji medycyny i komunikacji klinicznej. Określenie „polski Kinsey”, które,

pół żartem, pół serio, stosują czasami publicyści w odniesieniu do Jubilata, ma swoje uzasadnienie. Profesor – jakby to dziwnie nie zabrzmiało – jest jednak badaczem niedocenionym. Jego popularność medialna sprawia, że powszechnie kojarzy się jego badania ze statystykami opisującymi aktywność seksualną Polaków. Nie dostrzega się tego, że opisuje przede wszystkim obraz intymnych związków, relacje, to, jak się ludzie kochają.

Mało kto się orientuje, że populacyjne badania seksualności Polaków, które profesor Izdebski realizuje od lat, są ewenementem w skali światowej. Docenili to badacze z Instytutu ds. Badań nad Seksem, Płciowością i Prokreacją im. Alfreda Kinseya na Uniwersytecie Indiana w USA, nadając Profesorowi w 2010 roku tytuł Naukowego Współpracownika – za wkład w metodologię i realizację badań w zakresie seksualności człowieka. Spośród innych wyróżnień warto wymienić uzyskany przez Jubilata w roku 2006 tytuł Członka Honorowego Deutsche Gesellschaft für Geschlechtserziehung oraz przyznany w roku 2010 Złoty Medal Światowej Akademii Medycyny im. Alberta Schweitzera za wkład w rozwój humanizmu w medycynie. Jako dzieło życia Jubilat traktuje wydaną w 2012 roku monografię *Seksualność Polaków na początku XXI wieku. Studium badawcze*. Całokształt osiągnięć zapewnił Profesorowi wysoką pozycję w rankingu stu najbardziej wpływowych Polaków w obszarze medycyny (2016).

Profesor Izdebski był organizatorem kilkudziesięciu polskich i międzynarodowych konferencji i kongresów, w tym dziesięciu Debat o Zdrowiu Seksualnym – innowacyjnych, interdyscyplinarnych konferencji, które stały się najważniejszym forum rozmów o kondycji seksualnej Polaków. Nawiązując do dorobku profesora Kazimierza Imielińskiego, prowadzi także spotkania dotyczące humanizacji medycyny. Obecnie jest inicjatorem i organizatorem I Kongresu Humanizacji Medycyny.

Pisząc o aktywności zawodowej Jubilata, nie sposób nie wspomnieć o jego działaniach na rzecz upowszechniania wyników badań naukowych. Profesor opublikował kilka książek o charakterze popularnonaukowym, jest ulubieńcem mediów, chętnie udziela wywiadów, przyjmuje zaproszenia do radia i telewizji, komentuje ważne problemy związane z seksualnością człowieka, nagrywa podcasty.

*

Na koniec postanowiliśmy zaprezentować wyniki sondażu, który został przeprowadzony wśród autorów poszczególnych rozdziałów niniejszego opracowania. Poproszono ich o wskazanie wyjątkowej, ich zdaniem, cechy Profesora. Uznaliśmy te wskazania za cenne dopełnienie wizerunku Jubilata. Na co szczególnie zwracali uwagę?

Po pierwsze, na cechy związane z działalnością zawodową, determinujące jej skuteczność. Profesor – zdaniem naszych rozmówców – nie dopuszcza myśli, że coś jest niemożliwe, i konsekwentnie realizuje swoje marzenia. Jest wizjonerem, cechuje go twórcze, innowacyjne podejście do rozwiązywanych problemów, zaangażowanie, pracowitość, profesjonalizm, odpowiedzialność, wiarygodność, skuteczność, entuzjazm, troska o etyczny wymiar badań. Tu trzeba przyznać, że osoby, które przez dłuższy czas pracowały na co dzień z Jubilatą, dostrzegają także jego pracoholizm, generowanie i realizowanie równocześnie wielu zadań. Czasami może to przyprawić o istny zawrót głowy.

Po drugie, zwracano uwagę na cechy, które ważą na obrazie relacji międzyludzkich, takie jak: wrażliwość na drugiego człowieka, uważność (mimo że jest bardzo zajęty, pyta o samopoczucie rozmówcy i często wspiera go dobrym słowem), empatię, opiekuńczość, otwartość, serdeczność, lojalność, szczerłość, życzliwość, wierność w przyjaźni, pogodę ducha, a także dżentelmeński stosunek do pań, poczucie humoru i cechę, którą prof. Tadeusz Kotarbiński nazwał spolegliwością. Profesor to „ważny słuchacz i subtelny doradca – nie narzuca własnych rozwiązań, a doradza” – jak powiedziała jedna z indagowanych osób. „Po prostu dobry Człowiek” – stwierdził inny z rozmówców.

Dodawano też wiele określeń, które dopełniają wizerunku Jubilata: zadowolenie z siebie, pewność, zaradność, dbałość o wygląd, modny, elegancki strój, używanie dobrych kosmetyków. Także coś, co jest swoistą wizytówką Jubilata: namiętne prowadzenie rozmów, zwłaszcza przez telefon, brylowanie w towarzystwie, docenianie dobrych posiłków i zacnego wina.

Po trzecie, wiele osób jest pod wrażeniem stosunku Jubilata do jego Mistrzów. W zielonogórskim gabinecie Profesora na poczesnym miejscu jest umieszczona galeria fotografii przedstawiających osoby znaczące. Są to: Michalina Wiśłocka, Izabela Jaruga-Nowacka, Mikołaj Kozakiewicz, Andrzej Jaczewski oraz Kazimierz Imieliński. Osoby znające Profesora podkreślają,

że bardzo ceni swoich Mistrzów – pamięta o nich i jest wierny ich pamięci. Dbał o relacje z nimi dopóki żyli, wspierał ich, opiekował się niektórymi, jeśli zachodziła taka potrzeba, organizował rocznice urodzin (konferencje poświęcone jubileuszom urodzin profesorów Jaczewskiego i Imielińskiego), brał udział w ich pożegnaniu, czasami wręcz organizował te uroczystości. Nie pozwala, aby pamięć o nich odeszła w zapomnienie. Najlepszym przykładem jest organizacja festiwalu Michaliny Wisłockiej w Lubniewicach oraz udział Profesora w inicjatywach opublikowania o niej książek czy nakręcenia filmu biograficznego.

Po czwarte, to dostrzegany przez przyjaciół Jubilatą jego stosunek do własnej rodziny, dbałość o to, aby bliscy towarzyszyli mu w chwilach szczególnie ważnych, także związanych z jego życiem zawodowym, publiczne podkreślanie tego, że „nie byłby tu, gdzie jest, i tym, kim jest”, gdyby nie żona i córki, i mama, gdyby nie ich wsparcie.

*

Dziękujemy wszystkim autorom tekstów, recenzentom: profesorom Mirosławowi Wielgosiowi oraz Andrzejowi Radziejewicz-Winnickiemu, redaktorom: Małgorzacie Yamazaki oraz Grażynie Polkowskiej-Nowak, a także wydawcy i wszystkim osobom, które wspierały powstawanie tej publikacji. Szczególnie dziękujemy dr hab. Joannie Mazur, prof. ucz., oraz dr Marii Łukaszek za wspieranie redaktorów na każdym etapie powstawania tej książki. Przede wszystkim dziękujemy Jubilatowi – Profesorowi Zbigniewowi Izdebskiemu – za lata współpracy, wszelkie inspiracje, nauki, za nieocenione wsparcie i przyjaźń.

Życzymy zdrowia Profesorze i jeszcze długich lat równie efektywnej działalności naukowej!

*Anna Kowalewska
Krzysztof Wąż
Maciej Białorudzki*